

Interview met Prof. Pieter Verstraete, KU Leuven

*Promotor van twee masterproeven over tuberculose vanuit
historisch pedagogisch perspectief*

Artikel uit VRGT Nieuwsbrief
Overname toegestaan mits uitdrukkelijke bronvermelding

Brussel, december 2014

Prof. Pieter Verstraete begeleidde twee masterproeven over tuberculose

In 2013 en 2014 begeleidde Prof. Pieter Verstraete, docent historische pedagogiek en diensthoofd van het Centrum voor Historische Pedagogiek aan de KU Leuven, twee masterproeven met als onderwerp tuberculose.

De twee masterstudenten, Laura Beuckelaere en Filip

Eerdekens, werkten nauw samen met de VRGT om data te verzamelen voor hun masterproeven.

Stafmedewerkster Kristien Janssens zat samen met promotor Pieter Verstraete om de keuze voor tuberculose als masterproefonderwerp te achterhalen. Ze ging op zoek naar de meerwaarde om deze ziekte vanuit een historisch pedagogisch standpunt te bekijken.

Wat is dat eigenlijk, historische pedagogiek?

“De geschiedenis van opvoeding en onderwijs kent een lange traditie. Deze discipline is ontstaan aan het einde van de negentiende eeuw binnen de toenmalige lerarenopleiding, waarbij men grote pedagogische figuren zoals Rousseau, Locke,... aangreep om de leraren te vormen en hen te wapenen tegen wat ze kunnen tegenkomen in hun klaspraktijk.

Sindsdien hebben we echter een enorme evolutie doorgemaakt en zijn we tot een nieuwe culturele opvatting gekomen over de geschiedenis van opvoeding en onderwijs. Concreet betekent dit dat we op zoek gaan naar de machtsprocessen die spelen binnen de pedagogische context. Historische pedagogiek wil deze machtsprocessen blootleggen, zodat er op een andere manier gekeken wordt naar datgene wat zich dagdagelijks ontplooit in een klas of instelling.

Tot voor kort was de 18de en 19de eeuw het voornaamste onderzoeksgebied binnen de historische pedagogiek. Maar wat je nu ziet is dat internationaal de overgang gemaakt wordt naar de 20ste eeuw. Hier gaat men na hoe de geschiedenis van opvoeding en onderwijs én pedagogiek als wetenschap zich ontwikkeld hebben. Historische pedagogiek houdt zich bezig met die twee polen, aan de ene kant de praktijk en aan de andere kant de theorie.”

Waar kwam het idee vandaan om tuberculose als onderwerp te kiezen?

Het idee om tuberculose als thesisonderwerp aan te bieden aan studenten pedagogische wetenschappen kwam er niet zo maar, maar moet gekaderd worden in de onderzoeksachtergrond van Prof. Verstraete.

“Mijn expertisegebied is de geschiedenis van de handicap, de wijze waarop mensen met een beperking in hun leven gediscrimineerd worden en hoe opvoeding en onderwijs daarin een rol spelen. Dit in twee opzichten: enerzijds hoe opvoeding en onderwijs een bijdrage leveren aan die discriminatie en anderzijds ook hoe opvoeding en onderwijs mogelijkheden bieden om die mensen op een andere manier te bekijken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de opkomst van het inclusiediscours aan het einde van de jaren 90 van vorige eeuw.

Na verloop van tijd begon ik alsmaar meer te beseffen dat er niet alleen een geschiedenis kon geschreven worden over mensen die een beperking hadden, maar dat er ook een hele interessante geschiedenis te schrijven valt over de preventie van het geboren worden met een beperking. Dat is iets waarover nog maar heel weinig expertise bestaat en het is die weg van preventie die me uiteindelijk geleid heeft tot het bestuderen van een aantal ziektes en de impact van die ziektes op de geschiedenis van opvoeding en onderwijs.

Mijn focus ligt hier dan op tuberculose, polio, lepra en HIV/AIDS. Elk van deze ziektes kan gelinkt worden aan een beperking, aan het niet kunnen participeren in de samenleving op een manier waarop een gezond iemand dat wel kan. In het geval van tuberculose kan het uitgeteerde lichaam gezien worden als een beperking om op een gezonde manier te kunnen deelnemen in de maatschappij.”

Twee masterproeven tuberculose

“Vanuit deze achtergrond heb ik dan na verloop van tijd een aantal masterproefonderwerpen ter beschikking gesteld aan de studenten pedagogiek. Bij deze masterproeven stelde ik me dan ook de vraag of we de geschiedenis van de pedagogie in de 20ste eeuw op één of andere manier kunnen beschrijven door de toegangspoort tuberculose?

Dit is te veel voor één student om op te nemen, dus heb ik beslist dit op te splitsen in twee onderwerpen. Beide studenten bestudeerden de impact van tuberculose. Bij Filip was dit de impact van tuberculose in de schoolcontext en de bredere educatieve context. Laura keek dan naar de impact van tuberculose op het leven van de vertellers.

Filip deed hiervoor archiefonderzoek in de periode 1882 tot 1947 en Laura onderzoek naar de belevingen van jonge Belgische tuberculosepatiënten in sanatoria tussen 1945 en 1970.

Filip heeft dan een aantal publicaties maar ook kortfilms bestudeerd uit die periode, zoals onder andere *Un Ennemi Public* van Henri Storck. Dit is een educatieve kortfilm die mensen probeerde te sensibiliseren voor het gevaar tuberculose, toen publieke vijand nummer 1.

Laura daarentegen heeft zich gefocust op interviews met personen die in hun kindertijd in een sanatorium waren opgenomen en hoe zij dit verblijf ervaren hadden.”

De macht van het minuscule

Ook Pieter Verstraete keek naar de driedelige canvasreeks van Dirk Draulans 'De macht van het minuscule', een reportage waarin ook de VRGT en haar werking aan bod kwam.

“Het minuscule, hier tuberculose, heeft inderdaad een enorme macht op de maatschappij en op de geschiedenis van opvoeding en onderwijs. Tuberculose helpt ons ook inzicht te krijgen in ons gedrag nu. Ik ben ervan overtuigd dat tuberculose een grote rol heeft gespeeld in hoe mensen nu lichamelijk met elkaar omgaan. In het verleden werd lichamelijk contact namelijk vaak vermeden om niet ziek te worden. Ouders schuwden vaak contact met hun zieke kinderen om verdere besmetting te voorkomen. De educatie toen rond tuberculose helpt ons inzicht te krijgen in ons gedrag nu.

Een belangrijke conclusie die we uit het reeds uitgevoerde onderzoek kunnen trekken, is de nood aan onderzoek over hoe we lichamelijk omgaan met elkaar, de wijze waarop ouders met hun kinderen omgaan, en de impact van tuberculose hierop.

Het idee is om na te gaan hoe medische ontwikkelingen een impact hebben gehad op de geschiedenis van opvoeding en onderwijs. Dat is het grote achterliggende idee van waaruit ik kijk naar de geschiedenis van tuberculose en andere ziekten. Het is dan ook een droom om een boek te schrijven over de geschiedenis van preventie in de 20ste eeuw, en het belang van de medische benadering en de historische pedagogiek. Een ambitieus project (lacht), maar we hebben nog tijd.”

Kristien Janssens